

MAKTABGACHA TA'LIMDA MA'NAVIY QADRIYATLARNI SHAKLLANTIRISHNING MAQSAD VA VAZIFALARI

Farg'ona viloyati Quva tumani

60-son DMTT tarbiyachisi

Azamova To'xtaxon Abdug'affor qizi

Annatatsiya: Ushbu maqolada maktabgacha ta'lim tizimida olib borilayotgan ma'naviy-ma'rifiy ishlarni tashkil qilish. Hozirgi kunda bollar salomatligi va psixologiyasiga ta'siri, va ma'naviy marifiy ishlarni maktabgacha ta'lim tizimida samarali tashkil qilish haqida aytib o'tilgan.

Аннотация: В данной статье рассматривается организация духовно-просветительской работы, осуществляемой в системе дошкольного образования. В настоящее время говорится о влиянии на здоровье и психологию детей, эффективной организации духовно-просветительской работы в системе дошкольного образования.

Annotation: In this article, the organization of spiritual and educational work carried out in the preschool education system. Currently, it is mentioned about the impact on the health and psychology of children, and the effective organization of spiritual and educational work in the preschool education system.

Kalit so'zlar: bolalar, maktabgacha ta'lim tashkilotlari, ma'naviyat, ma'rifat, tadbirlar, she'r, raqs.

Ключевые слова: дети, дошкольные образовательные организации, духовность, просветительство, деятельность, поэзия, танец.

Key words: children, preschool educational organizations, spirituality, enlightenment, activities, poetry, dance.

Maktabgacha ta'lim bolalar shaxsining shakllanishida hal qiluvchi bosqich bo'lib, aynan shu davrda ularning ma'naviy olami, axloqiy me'yorlari, milliy qadriyatlarga munosabati va jamiyatda tutgan o'рни haqidagi dastlabki tasavvurlari shakllanadi.

Bugungi globallashuv va tezkor axborot almashinuvi sharoitida bolalarda milliy o'zlikni, madaniy merosga hurmatni, insonparvarlik, vatanparvarlik, mehr-oqibat kabi fazilatlarni tarbiyalash nihoyatda muhimdir. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ma'naviy-ma'rifiy ishlarni samarali tashkil etish bolalarning har tomonlama barkamol bo'lib ulg'ayishiga xizmat qiladi. Ma'naviy qadriyatlar shaxsning ichki dunyosini boyitadi, uning xulq-atvoriga, odob-axloqiga, ijtimoiy munosabatlariga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Shu bois maktabgacha yoshdagi bolalarda ma'naviy qadriyatlarni shakllantirish maqsadli, tizimli va pedagogik jihatdan asoslangan jarayon bo'lishi zarur. Ushbu jarayon tarbiyachining mahorati, ta'lim muhiti, o'yin va mashg'ulotlarda qo'llaniladigan interfaol metodlarga chambarchas bog'liq.

Milliy qadriyatlar va urf-odatlarini bolalar ongiga singdirish

- **Mahalliy urf-odatlar va an'analar:** Bolalarda Vatanparvarlik, milliy o'zlik va tarixiy madaniyatga hurmat tuyg'usini shakllantirish.
- **Milliy bayramlar va tadbirlar:** Mustaqillik kuni, Navro'z, Qurbon hayiti kabi milliy bayramlarni tashkil etish va ularda faol qatnashish.
- **Ertaklar va xalq og'zaki ijodi:** Bolalarga xalq ertaklari, maqollar, matallar va hikoyatlar orqali ma'naviy qadriyatlarni o'rgatish.

Vatanparvarlik va davlat ramzlariga hurmatni oshirish

- **Davlat ramzlarini o'rgatish:** O'zbekistonning davlat bayrog'i, gerbi va madhiyasini bolalar ongiga singdirish.
- **Vatan tarixi va madaniyatini o'rgatish:** Oddiy va qiziqarli tarzda mamlakatning tarixi va mashhur shaxslari haqida bilim berish.
- **Mahalliy diqqatga sazovor joylarga sayohatlar:** Bolalarni tarixiy yodgorliklarga olib borish orqali ularning bilim va taassurotlarini oshirish.

Bugungi kunda, maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ta'lim-tarbiya sifatini oshirish maqsadida "Mahorat maktabi" faoliyati yo'lga qo'yilgan. "Mahorat maktabi" ning

yo'lga qo'yilishi ta'lim-tarbiya sifatini oshirishga turtki bo'lmoqda. Bu maktabning faoliyati o'quv-metodik faoliyatini muvofiqlashtirish, metodik tavsiyalar ishlab chiqish, zamonaviy ta'lim texnologiyalarini faoliyatda o'rinli qo'llash, ilg'or tajribalarni topish va ular faoliyatini ommalashtirish orqali maktabgacha ta'limda ta'lim-tarbiya sifatini yanada yaxshilash, takomillashtirish bo'yicha maqsadli, samarali ishlarni amalga oshirishdan iboratdir.

Doimiy ma'naviy-ma'rifiy tadbirlarni tashkil etish

• **Haftalik va mavzuli tadbirlar:** Har haftada yoki oyda ma'lum bir mavzu bo'yicha tadbirlar tashkil etish (do'stlik haftaligi, milliy madaniyat kuni).

• **Ijodiy tanlovlar va ko'rgazmalar:** Bolalar ijodiyotini rivojlantiruvchi tanlovlar, rasm chizish, qo'l mehnati ko'rgazmalarini tashkil qilish.

• **Bolalar teatrlari va musiqiy dasturlar:** Bolalarni san'at orqali tarbiyalash maqsadida maxsus teatrlashtirilgan dasturlarni tashkil qilish.

Bundan tashqari maktabgacha ta'lim tashkilotlarida "Ochiq eshiklar kuni" belgilangan tartib asosida tashkil etildi. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ma'naviy-

ma'rifiy ishlar samaradorligini oshirish hamda ta'lim-tarbiyada milliylikni singdirish maqsadida "Zumradoylar davrasida" nomli ko'rik-tanlovlar tashkil etilib kelinmoqda. MTTlarda faoliyati yo'lga qo'yilgan.

"Zumradoylar davrasi" to'garagi qiz bolalarda mehnatsevarlik, to'gari so'zlik, rostgo'ylik, kamtarlik, do'stlariga, yaqinlariga, qarindoshlariga nisbatan mehr-muhabbatli bo'lishga, sog'lom turmush tarzini tarbiyalashga qaratilgan. Shu bilan birga to'garakda bolalar ota-onasini ko'maklashish, ilm olishga qiziqish, bo'sh vaqtini bekor o'tkazmaslik, tozalikka rioya qilish, kattalar oldida odob saqlash, pazandalikdan ilk saboqlar olish kabi qator axloq odob qoidalarini o'rganishadi.

Maktabgacha ta'limda ma'naviy qadriyatlarni shakllantirishning pedagogik asoslari

- **Yoshga moslik tamoyili** — tarbiyaviy ishlarda bolalarning psixologik xususiyatlari inobatga olinadi.
- **Uzviylik va izchillik** — ma'naviy tarbiya oilada boshlangan bo'lsa, MTTda davom ettiriladi.
- **O'yin faoliyatiga tayanish** — o'yinlar ma'naviy qadriyatlarni singdirishning eng samarali vositasi hisoblanadi.
- **Faol ishtirok tamoyili** — bola o'zi faol bo'lgan jarayondagina ma'naviy mazmunni oson qabul qiladi.
- **Hamkorlik tamoyili** — tarbiyachi, ota-ona, mahalla va jamoatchilikning birgalikdagi ishlari yuqori natija beradi.

Maktabgacha yoshning xususiyati shundan iboratki, ushbu davrda aynan umumiy rivojlanish ta'minlanadi, natijada kelajakda har qanday ijtimoiy bilim, malaka, ko'nikma va faoliyatning turli ko'rinishlarini egallash uchun poydevor yaratiladi. Ta'lim jarayoni bola shaxsiga yo'naltirilganligidan kelib chiqib, maktabgacha yoshdagi bolalarning ta'lim-tarbiyasi shaxsning rivojlanishida ijodiy va insonparvarlik tamoyillariga asoslangan holda ta'lim-tarbiyaning usul va uslublari tizimidan tashkil topgan hamkorlik pedagogikasi tamoyillariga tayanib amalga oshirilishi lozim. Pedagogik hamkorlikning asosiy holatlari-ta'limga tarbiyachi va bolaning o'zaro ijodiy hamkorligi sifatida munosabat; majburlamasdan o'qitish; qiyin maqsad g'oyasi (bolaning oldiga murakkab maqsad qo'yiladi va uni yengib o'tishiga ishonch hissi singdiriladi); tayanchdan foydalanish (tayanch signallar); o'z-o'zini tahlil qilish (bolalar faoliyati natijalarini yakka tartibda va jamoa bo'lib muhokama qilish); erkin tanlov (tarbiyachi tomonidan ixtiyoriy ravishda bolalarning o'quv dasturini yaxshiroq o'zlashtirishlarini maqsad sifatida belgilab o'qitish vaqtini tanlashi); guruhning intellektual foni (o'qitishning mazkur bosqichida ahamiyatli hayotiy maqsadlarni qo'yish va tarbiyalanuvchilar tomonidan dasturga nisbatan kengroq bilimlar egallash); shaxsga yo'naltirilgan

ta'lim, tarbiyachi va ota-onalar hamkorligi. Ta'limning natijalari bolada hozirjavoblik, mehribonlik, muloqotchanlik, rostgo'ylik, haqiqatparvarlik, maqsad sari intilish, tashabbuskorlik, dadillik, tashkilotchilik, mehnatsevarlik, javobgarlikni his qilish, ziyraklik, vazminlik, mardlik, mustaqillik, ishchanlik, kuzatuvchanlik, topqirlik kabi shaxsiy fazilatlarining o'zgarishida namoyon bo'ladi.

Tarbiya qancha mukammal bo'lsa, xalq shuncha baxtli yashaydi. Ma'naviyatning asosida avvalo tarbiya yotadi. "Tarbiya qancha mukammal bo'lsa, xalq shuncha baxtli yashaydi", deydi donishmandlar. Tarbiya mukammallik kasb etishi

uchun esa, bu masalada bo'shliqqa yo'l qo'yib bo'lmaydi. Hozirgi kunda mamlakatimizda kitobxonlik saviyasini oshirish, mutolaa madaniyatini yuksaltirishga katta ahamiyat berilayotgani hammamizga ma'lum. Ko'plab bolalarimiz kitob, internet orqali zamonaviy bilimlarni egallamoqda, shu bilan birga qanchadan-qancha yoshlar kitobdan uzoqlashib, qimmatli vaqtini ijtimoiy tarmoqlarda o'tkazmoqda. Biz yillar davomida qayta-qayta inson qalbi va ruhini izdan chiqarishga qaratilgan mafkuraviy tahdidlar, axborot xurujlari avj olgan tahlikali bir davrda yashayapmiz, degan fikrni aytib keldik. Ammo bugun dunyoda sodir bo'layotgan mafkuraviy jarayonlar har qachongidan ham ko'ra tahlikaliroq tus olmoqda.

Xulosa shuki, Maktabgacha ta'limda ma'naviy qadriyatlarni shakllantirish — bolani barkamol shaxs sifatida voyaga yetkazishning eng asosiy shartlaridan biridir. Bu jarayon orqali bola o'zligini anglaydi, jamiyatda yashash qoidalarini o'rganadi, madaniy merosga hurmat ruhida tarbiyalanadi, insonparvarlik, vatanparvarlik, do'stlik, bag'rikenglik kabi fazilatlarini egallaydi. Shu bois tarbiyachilar pedagogik jarayonda ma'naviy-ma'rifiy ishlarni ilmiy asoslangan holda rejalashtirishlari va zamonaviy metodlarni qo'llagan holda amalga oshirishlari zarur. Shu bois ham u hamisha, har bir davrda bu sinovu tahdidlardan kuchli bo'lib, qudratga to'lib o'tadi. Negaki, unga davru davronlarga uyg'onish baxsh etuvchi sohibdillar ezgu amallari birla quvvat baxsh etadi. Boshlanayotgan ma'naviyat bahori barchamizga muborak bo'lsin!

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019 yil 3 maydagi "Ma'naviy ma'rifiy ishlar samaradorligini oshirish bo'yicha qo'shimcha chora tadbirlar to'g'risida"gi PQ -4307-son qarori.
2. Nosirov O'. Ta'lim muassasalarida ma'naviy-ma'rifiy ishlarni tashkil etish va boshqarish. Uslubiy qo'llanma, toshkent-2010.
3. Sh.To'rayev, N.Jamolova, N.Xusanova, A.Madraximov, Z.O'lmasxo'jayev, K.To'rayev "DAVLAT TASHKILOTLARIDA MA'NAVİY-MA'RIFIY ISHLARNI TASHKIL QILISH"2023y
4. B.Xusanov "DAVLAT TASHKILOTLARIDA MA'NAVİY-MA'RIFIY ISHLARNI TASHKIL QILISH"2023y 11-14 b